

KAVERNÁK

A városba házakat építünk; a fák az erdőbe valók! — vallotta annak idején József nádor. Korának urbanisztikai felfogását fejezte ki ezzel, azét a korét, amely egyre gyorsuló ütemben kezdte növelni a csupakő-csupatégla városokat, s amely e gyors városiasodás *ártalmait* még nem is sejtette. (A sors iróniája, hogy a hajdani palatinus szobra éppen a belvárosi körengeteg egyik, zöld fáktól vigasztalt terén álldogal.)

A kép teljessége kedvéért azt is tegyük hozzá, hogy József nádor *a maguk helyén* — pl. Alcsúton vagy a Margitszigeten — szerette a fákat, csak éppen *mereven különválasztotta a városi életformát és a természetkedvelést*. Pest régi kerületeinek alaprajza máig is őrzi e felfogás — no meg a nádorra utóbb még rálicitáló kapitalista telekgazdálkodás — emlékét. A belső negyedekben *alig egyötöd négyzetméternyi parkterület jut egyegy lakosra*.

Hosszú időn át azzal derítgettük lelkünket, hogy Budapest „a világ legszebb fekvésű városai” közé tartozik, hogy ritka az olyan metropolis, amelyben a háborítatlan természet, a hegyek, füvek, fák birodalmát ilyen „kézzelfogható közelségben” találni. A budai hegyvidék: *Budapest tüdeje* — mondogatják a szépen formált és szemléletes jelmondatok. A Kristóf tér, a Dohány utca, a Csikágó, s a többiek lakosai, ha jó levegővel nem is, de effajta önmegnyugtató Coué-módszerekkel jóllakhattak.

Aztán elkövétkezett az idő, hogy Mohamed ment a hegyhez: ha már a fák nem költöztek be a városba, hát a város nyújtóztott bele az erdőbe. Egyre megszűbb, egyre magasabbra. Ha már ilyen „kézzelfogható közelségben” volt a természet, hát ki is nyújtottuk érte a kezünket olyannyira, hogy *a zöldterület egyre fogyott, Budapest „tüdején” egyre több és egyre aggasztóbb kaverna tántog*. Vasárnap kirándulások, séták alkalmával lépten-nyomon találkozunk a kiásott fák szomorú látványával; talajegyengető gépek nyomában, lakóházak, örökklakásos OTP-betondobozok, s itt-ott kisebb bányák ássák bele magukat a fogyatkozó zöldterületbe.

Hát nem szépek, nem kellemesek ezek a zöldbe épült lakások? De, nagyon kellemesek, néha még szépek is — csak éppen a kevesek javára, akik itt jutnak lakáshoz. *Az egész közösséget rövidítjük meg* ilyen módon. S ráadásul nemegyszer meglehetősen átgondolatlanul, olykor szinte brutálisan nyúlunk ehhez a *biológiai közgyanéhoz*, a maradék erdőkhöz, ligetekhez. A földből tucatnyi fát is kifordítunk, ahol csak ötöt, hatot kellett volna; tervezési kényelmeskedés, rosszul felfogott takarékoság, „célszerű” érzékletlenség és más tényezők miatt gyakorlatilag eltűnik a táj zöld jellege, hatalmas új kavernák jelentkeznek mindenütt, ahová csak az építkezés beteszi a lábát. A természet felé akarjuk meghosszabbítani a várost és közben furcsa paradoxonként — *megszüntetjük magát a természetet*. Arról, hogy környezet eredeti arculatának lehetőleg minimális sérelmével építkezzünk, hogy a fákat egy kis ügyességgel, törődéssel be is lehet kombinálni a tervezésbe — mintha nem is hallottunk volna. Majd megnőnek a most ültetett csemeték! — halljuk az ellenvetést. De a városban szerteszét, a lapályokon — az egyébként igen örvendetesen szaporodó — új nagy lakótelepek parkosításának hazavonása, az új házak körül évek során át öröklődő szinte már *állapottá* vált környezeti feldúltság arra figyelmeztet: természetet *teremtteni* nagyon nehéz. *Megörízni* mindenestre könnyebb.

A fővárosi tanács végrehajtó bizottsága és a Hazafias Népfront budapesti bizottsága ma közös tanácskozáson foglalkozik Budapest üdülő- és zöld területeinek alakulásával, ezzel a — mint az előter-

jesztés alcíme mondja — „*közvéleményünket foglalkoztató, átfogó jelentőségű kérdéssel*”. Az előterjesztés, ez a tartózkodó modorban, hivatalos hűvösséggel fogalmazott dokumentum egész sor olyan tényt foglal össze, amely a hivatali eljárás zártkörűségéből a legszélesebb közvélemény nyilvánossága elé kívánkozik. A környezetvédelem valóban olyan összetett kérdés, amely „nemcsak a tudomány művelőinek közreműködését, hanem az állam, a társadalom tevékenységét, a közvélemény meggyőzését is igényli”.

Az ország lakosságának *egyötöde* az ország területének *0,57 százaléknyi* részén él — olvassuk például a közismert, de eléggé nem hangsúlyozható adatot. A nagyszámú ipari létesítmény, a növekvő gépkocsiforgalom, s általában a legtöbb civilizációs tevékenység hatására fellépő úgynevezett városi ártalmak (a levegő-, víz- és talajszennyeződés, a magas zajszint és egyebek) tehát rendkívül koncentráltan lépnek fel ezen a zsúfolt és mindegyre zsúfoltabb talpalatnyi helyen.

A rendezési tervek éppen ezért a negyedik ötéves tervben *kétszáz hektár új zöldterület* létesítését irányozták elő. Ily módon a jelenlegi állomány csak mintegy 20 százalékkal növekszik ugyan, de a gyarapodás értékét többszörösré növelheti a tervszerűség. Nagyon nem mindegy, hogy *hol* lesznek ezek az új zöldterületek. A főváros viszonylag kevés zöldfelületének megoszlása ugyanis jelenleg rendkívül egyenlőtlen. Az elmúlt években elkezdődött gyakorlat arra mutat, hogy a főváros illetékes szervei ennek a szélsőséges helyzetnek a kiegyensúlyozására törekcsenek. Nemcsak a Gellérthegyén létesítettek új parkot, hanem a Közraktár utcában is, nemcsak a Városmajor parkját rekonstruálták, hanem a Köztársaság térét és a Klauzál térét is; egyes lakótelepek zöld környezetének kialakítása is ebbe az irányba munkál.

Az ipar légszennyező hatásának csökkentését célzó kormányrendelet jelentős bírságot ad az illetékes szerveknek. *Jó lenne, ha élnének* is ezzel a jogkörrel, s ha minél hamarabb elkészülne a *főváros területeinek védettségi kategóriákba való sorolása*. A jövő év végére forralomba kerülnek az *Ikarus-20* típusú autóbuszok, amelyek utánégsi berendezése jelentősen csökkenti a kipufogó gáz levegőszennyező hatását. Megkezdődött a külföldi gyakorlathoz képest igen szűkös lakótelepi *zöldterület-normatívák* felülvizsgálata is. *A leghatározottabban intézkedésekre van szükség*. Ezt célozzák a most tárgyalásra kerülő javaslatok, amelyek szerint a természetes környezetet csökkentő bármilyen igénybevétel *vb-döntéshez* kell kötni s hogy az előkészítés alatt álló *zöldterületi törvény* megalkotásánál fokozott védelmet kell biztosítani a növényzetnek.

Mindez távolról sem egyszerűen „szak-kérdés”, nem zárható „hivatali” keretek közé. Nagy szerepe van a környezetvédelem munkájában, s abban, hogy a zöldterületek fejlesztésének társadalompolitikai oldala ne szoruljon háttérbe: *a közvélemény aktivitásának*. És ez, igen örvendetesen, egyre érezhetőbb. A közterületeken minden egyes fa kivágása, a budai hegyekben keletkező minden újabb kaverna felzúdulást kelt, levelek, felszólalások özönét indítja meg egy-egy elhibázott építkezés, például a természetes légutak eltorlaszolása. Az Alagút szájánál emelt, s az úgynevezett Paulerdugó fojtó hatását tovább növelő magasépület vagy a Martinelli téri park beépítését széles körű tiltakozás fogadta.

Egészséges lokálpatriotizmus, sőt több is ennél, *a közösség jogos önvédelmé* nyilatkozik meg ezekben a hozzászólásokban, még ha olykor szakszerűtlentül, szélsőre jelentkeznek is. *Figyelni kell rájuk*.